

JÓZEF MACICHOWSKI

Przewodniczący Sejmowej Komisji Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego

Leśnictwo w Sejmie II kadencji (1957-1961)

Лесное хозяйство в Сейме II созыва (1957 — 1961)

Forestry in the IInd Cadence of Parliament (1957—1961)

W wielowiekowej tradycji polskiego parlamentaryzmu, Sejm PRL II kadencji powołany na lata 1957—1961 zajął pozycję szczególną, zyskując miano „Sejmu pracującego”. Sejm ten faktycznie stał się jedynym prawodawcą oraz najwyższym kontrolerem całokształtu życia politycznego, gospodarczego i społecznego w kraju. W szczególności Sejm odegrał poważną rolę w rozwoju i pogłębieniu demokracji socjalistycznej w życiu naszego Państwa. W rozdziale 5 uchwał historycznego VIII Plenum KC PZPR (19.—21. X. 1956 r.) znalazło wyraz stanowisko Partii w sprawie roli, zadań i znaczenia Sejmu: *„Sejm musi w pełni korzystać ze swych konstytucyjnych praw wszechstronnej kontroli pracy rządu. Praca ustawodawcza powinna skupiać się w Sejmie. Należy więc dążyć do tego, aby sesje Sejmu odbywały się częściej, aby w przerwach między sesjami systematycznie pracowały komisje sejmowe. W tych warunkach parlament będzie skutecznym narzędziem kontroli społeczeństwa nad działalnością rządu i administracji państwowej”*.

Miano „Pracującego” Sejm II kadencji zawdzięcza nie tylko pracom legislacyjnym (uchwalenie 170 ustaw), lecz przede wszystkim permanentnym pracom posłów w 20 komisjach sejmowych, które w ciągu 4 lat odbyły łącznie 1 203 robocze posiedzenia, podczas których uchwalono 2 424 dezyderaty pod adresem Rządu. Szeroki kontakt posłów z wyborcami na przeszło 20 tys. spotkaniach, zgłoszenie do łaski marszałkowskiej 140 interpelacji poselskich i wreszcie międzynarodowe obustronne szerokie kontakty z parlamentami i parlamentarzystami innych krajów — wszystko to złożyło się na ten zaszczytny przydomek.

Sejm II kadencji przeanalizował i uchwalił, wprowadzając liczne zmiany, 2 rządowe projekty planów 5-letnich, 5 preliminarzy budżetowych Państwa oraz 5 narodowych planów gospodarczych. We wszystkich tych pracach Sejmowa Komisja Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego brała czynny udział. Obejmując swą działalnością wszystkie dziedziny życia państwowego Sejm PRL II kadencji dał wyraz znaczeniu leśnictwa i związanego z nim integralnie przemysłu drzewnego i celulozowo-papierniczego, powołując na posiedzeniu w dniu 1 marca 1957 r. pierwszą w historii Sejmu oraz leśnictwa polskiego stałą specjalistyczną Sejmową Komisję Leśnictwa i Przemysłu Drze-

wnego. Tym samym Sejm zlecił tej Komisji całokształt spraw związanych z kształtowaniem, realizacją i kontrolą polityki i gospodarki leśnej i drzewnej. Wydaje się być rzeczą pożyteczną, aby z perspektywy 2 lat, na tle ogólnego dorobku Sejmu II kadencji, przedstawić pokrótce na łamach „Sylwana”, mającego trwałą kartę w dziejach leśnictwa polskiego, dorobek Komisji Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

W wyniku wyborów do Sejmu w styczniu 1957 r. uzyskało mandat poselski czterech leśników oraz ówczesny Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego poseł Jan Dąb-Kocioł. Zgodnie z regulaminem Sejmu, z tytułu piastowania godności członka Rządu, minister nie mógł być członkiem Komisji. Pierwszym przewodniczącym Komisji, wybranym przez Sejm, został poseł Roman Gesing. Po mianowaniu posła R. Gesinga podsekretarzem stanu w Ministerstwie LiPD, na IX posiedzeniu Komisji 13 lipca 1958 r. wybrano nowego przewodniczącego zatwierdzonego następnie przez Sejm. Ostateczny skład Komisji ukonstytuował się za zgodą Sejmu w ilości 20 posłów. W skład Komisji weszli następujący posłowie: I. Bacia, E. Biały, A. Biłko, A. Czech, K. Garwoliński, Z. Hagedarny, J. Jagodziński, B. Juźkow (II zastępca przewodniczącego), S. Klejnik, J. Kopeć, J. Korniluk, W. Kozdra (I zastępca przewodniczącego), J. Macichowski (przewodniczący), J. Maciejak, M. Marchlik, J. Sobik, S. Sowiński, W. Surmacki, L. Szymoniak i J. Warzecha. Pod względem przynależności do parlamentarnych klubów poselskich w Komisji zasiadało: 10 posłów członków Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, 5 — Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, 1 — Stronnictwa Demokratycznego oraz 4 posłów bezpartyjnych.

Pod względem zawodowym najliczniejszą grupę stanowili rolnicy (13 posłów). Oprócz dwóch byłych robotników leśnych w osobach posłów A. Czecha i J. Korniluka, zasiadło w Komisji jedynie 3 posłów leśników: J. Jagodziński, S. Sowiński i autor artykułu, a zatem wszyscy leśnicy piastujący w tej kadencji mandaty poselskie.

Jak z powyższego wynika pod względem zawodowego przygotowania Sejmowa Komisja LiPD w odróżnieniu od innych komisji znalazła się w wyjątkowo trudnym położeniu. Chcąc lepiej sprostać swym zadaniom, Komisja LiPD jako jedna z pierwszych skorzystała z regulaminowych uprawnień zapraszając na posiedzenia ekspertów parlamentarnych z głosem doradczym spośród członków Polskiej Akademii Nauk, SGGW, WSR w Poznaniu, Polskiego Towarzystwa Leśnego, Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa oraz Zarządu Głównego Związku Zawodowego PLiPD. Najczęściej w charakterze rzeczoznawców byli zapraszani: prof. dr F. Krzysik, prof. dr R. Fromer, prof. dr L. Mroczkiewicz, prof. mgr inż. L. Dreszer, dr inż. B. Saczuk oraz dr W. Fabiszewski.

Działając w oparciu o roczne plany Komisja wyeksponowała na pierwsze miejsce zagadnienia związane z gospodarką leśną, a następnie pod koniec kadencji zajęto się obszerniej przemysłem leśnym, drzewnym i papierniczym. Obrady parlamentu musiałyby się sprowadzić do czczej formalności, gdyby nie były one poprzedzone analitycznymi pracami swych organów roboczych, tj. komisji¹.

Podporządkowanie Sejmowi Najwyższej Izby Kontroli wydatnie ułatwiło Komisji pracę, gdyż korzystała ona z materiałów pokontrolnych opracowanych przez NIK na zlecenie tejże Komisji².

Jak wiadomo, w Sejmie do 1957 r. zagadnienia leśnictwa były podporządkowane Komisji Rolnictwa, w ramach której działała dorywczo podkomisja leśnictwa, nie obejmująca przemysłu drzewnego ani celulozowo-papierniczego. Ogrom skomplikowanych zadań agrarnych po II wojnie światowej siłą rzeczy musiał przesłonić kwestie leśne

¹ A. P. Reed — 1894 — Przewodniczący Izby Reprezentantów USA: „Komisje są okiem, uchem, ręką a bardzo często mózgiem Zgromadzenia”.

i drzewne w Sejmie stawiając je na marginesie prac Komisji Rolnictwa. Nie stwarzało to posłom warunków niezbędnych do należytego, wszechstronnego wglądu w całość specyficznej problematyki leśnictwa i drzewnictwa. To też w dalszej części swego sprawozdania pragnę zatrzymać uwagę czytelników na fragmentach prac Komisji i posłów w Sejmie II kadencji. Już na 2 swym posiedzeniu, w marcu 1957 r., Komisja LiPD uchwaliła i zgłosiła do łaski marszałkowskiej projekt rezolucji Sejmu, wzywającej Rząd do poddania rewizji dotychczasową politykę leśno-drzewną, a w szczególności do ograniczenia nadmiernych wyrębów. Rezolucja ta aczkolwiek nie była przedmiotem specjalnej dyskusji w Sejmie, niemniej znalazła ona wydzźwięk już w debacie nad budżetem i NPG na 1957 r., a w szczególności w exposé Prezesa Rady Ministrów deklarującego zmniejszenie rozmiaru użytkowania. Również sprawozdawca generalny projektu budżetu i NPG na 1957 r. poseł Oskar Lange poświęcił gospodarce leśnej obszerny rozdział swego wystąpienia postulując: „*opracowanie programu stopniowego ograniczenia wyrębów i przedsięwzięcie energicznych kroków dla przyspieszenia rozwoju produkcji materiałów eliminujących drewno*”.

Pierwszym wystąpieniem poselskim naświetlającym Izbie obszernie i kompleksowo całość sytuacji w leśnictwie i drzewnictwie było przemówienie autora niniejszego artykułu, wygłoszone 24. IV. 1957 r. na VI posiedzeniu Sejmu (Stenogram Sejmowy nr 6 II Kad., str. 117—126). Przychylność z jaką Sejm przyjął to wystąpienie upewniło Komisję, że może ona liczyć na poparcie posłów dla wysuwanych przez nich tez, wniosków i dezyderatów. Realizując swe uprawnienia Komisja odbyła w ciągu 4 lat 50 posiedzeń, z tego 16 w okresie międzysesyjnym, uchwalając na nich jedną rezo-



Od lewej — ówczesny minister LiPD Jan Dąb-Kociół, poseł Wł. Kozdra i poseł J. Macichowski w rozmowie w kularach.

lucję, 4 uchwały i 109 dezyderatów. W tej liczbie 20 dezyderatów do Prezesa Rady Ministrów, 66 do Ministra LiPD, 6 do Ministra Rolnictwa, 4 do Ministra Przemysłu Ciężkiego, po 2 do Ministrów Szkolnictwa Wyższego oraz Komunikacji i po 1 dezyderacie do 9 różnych resortów. Jak z tego wynika Komisja nie ograniczyła się do kontaktów li tylko z resortem leśnictwa, lecz aż 43 dezyderaty wystosowała po za ten resort w interesie rozwoju leśnictwa i przemysłu drzewnego. Nie wydaje się rzeczą ani możliwą ani też celową powtórzenie nawet w skrócie wszystkich 109 dezyderatów. Nie mniej wypada nadmienić, że Komisja inspirowała wydanie nowej ustawy o lasach niepaństwowych oraz ustawy łowieckiej. Postulując wydanie ustaw Komisja wysuwała równocześnie zasadnicze tezy do nich m. in. o niepodzielności kompleksów leśnych poniżej 5 ha oraz o możliwości posiadania lasów o powierzchni przekraczającej 25 ha w przypadku zalesienia nieużytków. Zarówno do ustawy o zagospodaro-

² W. Gomułka — 1956 r. „Nowe Drogi”, nr. 10/88-VIII Plenum KC PZPR — str. 7: „Sejm musi mieć możliwość wypowiedzania się co do wszystkich istotnych zamierzeń rządu.... aby Sejm za pośrednictwem swych Komisji był stale i bieżąco informowany o pracach rządu.

waniu lasów i nieużytków nie stanowiących własności państwa (1959 r.) jak i do projektu ustawy o hodowli, ochronie zwierzyny łownej i prawie łowieckim (1958 r.). Komisja wprowadziła łącznie około 70 poprawek, w tym sporo merytorycznych, jak np. obowiązek legitymowania się legalnością pochodzenia zwierzyny łownej przy jej sprzedaży. Podczas uchwalania wymienionych dwóch ustaw przemawiało w Sejmie 12 posłów, co zajęło blisko 4 godziny (Sten. Sejm. z 37 i 46 posiedzenia Sejmu II Kad.).

Zwyczajem parlamentarnym okazją do poruszania wszelkich spraw interesujących posłów są debaty budżetowe. W ciągu 4 lat w kwestii polityki i gospodarki leśnej i drzewnej zabierało głos 16 posłów w 29 wystąpieniach. Łącznie „mówiono” na plenarnych posiedzeniach Sejmu o lasach i leśnictwie oraz o gospodarce drzewnej i łowieckiej przeszło 18 godzin. Głównym tematem przemówień była konieczność doinwestowania gospodarstwa leśnego, uproduktywnienie lasów chłopskich, intensyfikację gospodarki w lasach państwowych. Poruszano również modernizację przemysłu drzewnego, warunki bytowe załóg i zaopatrzenia resortu oraz kompleksowe zagospodarowanie Bieszczadów.

Oprócz członków Komisji na tematy gospodarki leśnej i drzewnej zabierali głos z trybuny Sejmowej również posłowie z innych komisji, a m. in. poseł W. Lechowicz, J. Schneider, S. Świdorski, A. Gładysz i J. Marek (zmarły podczas kadencji). Spośród członków Komisji przemawiali w Sejmie posłowie: J. Macichowski — 6 razy, S. Sowiński, J. Warzecha — po 4 razy, B. Jużkow — 3 razy oraz po 1 razie posłowie L. Szymanek, A. Biłko, J. Bacia, E. Biały, A. Czech, J. Jagodziński i W. Surmacki.

Demokratyczna zasada jedności celów i jedności działania władzy ustawodawczej i wykonawczej sprawiła, że nieuniknione w swobodnej dyskusji różnice zdań między posłami oraz między posłami a ministrami nie nosiły charakteru sprzeczności antagonistycznych. Krytyka niedociągnięć z pozycji życzliwej chęci doradzenia Rządowi nie była obca posłom. Na przykład kilkudniowa debata w Komisji w sprawie Bieszczadów znalazła, zgodnie z dezyderatami Komisji, wyraz w uchwale Rady Ministrów w sprawie kompleksowego zagospodarowania Bieszczadów. Komisji głównie chodziło o zobowiązanie innych, zainteresowanych resortów do kooperacji z resortem leśnictwa w jego pionierskiej pracy w tym rejonie. W 1959 r. Komisja przekonała resort, że zamiast noweli do dekretu o ochronie lasów niepaństwowych, regulującej tylko niektóre fragmenty tego zagadnienia należy opracować nową, rozszerzoną ustawę w sprawie lasów niepaństwowych. Chociaż stanowisko Komisji spowodowało przeszło roczną zwłokę w ukazaniu się nowej ustawy, lecz okazało się to z dużym pożytkiem dla treści tej ustawy, wzbogaconej nie tylko o nowe sformułowanie odnośnie udziału rad narodowych lecz przede wszystkim o objęcie nią problemu zalesiania nieużytków na gruntach chłopskich, niepodzielności lasów itp.

Szczególną uwagę Komisja przywiązywała do oszczędnego gospodarowania zasobami leśnymi, zagadnienia, obok dolesienia kraju, najważniejszego. Do stosunkowo mało znanych faktów należy to, że Sejm II Kadencji przez Komisję LiPD co roku analizował rozmiar użytkowania w lasach państwowych i niepaństwowych w ramach prac budżetowych i dyskusji nad narodowymi planami gospodarczymi. Zgodnie z Konstytucją PRL Sejm ma obowiązek uchylać jedynie plany wieloletnie, a więc i rozmiar użytkowania na okres 5-letni. Przykład zatwierdzania przez Sejm co roku rozmiaru użytkowania w ramach NPG dowodzi, że demokratyczna praktyka parlamentarna wyprzedziła pisaną literę prawa konstytucyjnego.

W rozlicznej tematyce prac Komisji nie zabrakło analizy obrotu zagranicznego drewnem, rozwoju nauki i doświadczalnictwa leśnego, stanu sanitarnego lasów, postępu technicznego, problemu kradzieży leśnych, inwestycji i ich kierunków oraz

prawidłowości proporcji między nakładami na produkcję leśną i przemysłową jak również analizy stanu prac nad planem perspektywicznym leśnictwa i przemysłu drzewnego. Posłowie, członkowie Komisji LiPD odbyli wiele posiedzeń wyjazdowych w celu zapoznania się z problematyką i warunkami pracy na miejscu, m. in. w Bieszczadach (2 razy), w Puszczy Białowieskiej, w Nidzie, Czarnej Wodzie, Koniecpolu i Radomsku. Grupy poselskie odwiedziły też większe skupiska lasów chłopskich w woj. krakowskim, kieleckim, rzeszowskim i lubelskim. Niemało uwagi Komisja poświęciła instytutom naukowo-badawczym i szkolnictwu zawodowemu uchwalając w tej materii odpowiednie dezyderaty.

O tym, że dezyderaty Komisji Sejmowych stanowią podstawową i skuteczną formę oddziaływania na ministerstwa, mimo że dezyderaty nie mają mocy wiążącej — świadczy fakt, że na ogólną liczbę 109 wystosowanych dezyderatów zaledwie 7 z nich nie zostało zrealizowanych w całości, a mianowicie: o powołaniu wyższej uczelni leśnej dla gospodarki górskiej, o utworzeniu funduszu zagospodarowania lasu — rozliczanego co 5 lat, o bezpośrednim zaopatrywaniu górnictwa w kopalniaki, o nadaniu statutu Puszczy Białowieskiej, o powołaniu specjalistycznego zjednoczenia dla produkcji maszyn i urządzeń na potrzeby przemysłu drzewnego i papierniczego, o zwiększeniu tempa prac urządzeniowych oraz dezyderat o obniżce cen na broń i amunicję myśliwską.

W ciągu 4-letniej kadencji Komisja przeanalizowała wszystkie ważniejsze problemy leśnictwa i przemysłu drzewnego unikając równocześnie wnikania w szczegóły administracyjne resortu. Komplet dokumentów i protokołów z trwających łącznie 270 godzin 50 posiedzeń Komisji złożone są w Składnicy Akt Kancelarii Sejmu przy ul. Wiejskiej 4/6 w Warszawie. Zawarte są one w 3 oddzielnych, olakowanych tomach o łącznej objętości 3 586 stron i zaewidencjonowane pod nr 23—25 inwentarza Składnicy Akt Sejmu.

Być może, że dla przyszłego historyka leśnictwa materiał ten będzie przydatny przy ocenie dynamicznego lecz nie mniej trudnego okresu odradzania się leśnictwa polskiego po II wojnie światowej, okresu kształtowania polityki leśnej w naszym kraju na zasadach planowej, kompleksowej gospodarki leśnej i drzewnej zharmonizowanej z odbudową i rozbudową gospodarki narodowej.

Fakt ponownego powołania w Sejmie III kadencji na lata 1961—1965 stałej Komisji Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego dowodzi, że poprzedniczka jej z lat 1957—1961 konkretną i skuteczną pracą dowiodła celowości swego istnienia w najwyższym organie przedstawicielskim. O rosnącej roli i znaczeniu gospodarki leśnej w naszym kraju dowodzi m. in. obszerny wyjątek z exposé Premiera Rządu tow. Józefa Cyrankiewicza ogłoszonego na 2 posiedzeniu Sejmu III kadencji w dniu 18. V. 1961 r., który w części dotyczącej gospodarki narodowej zagadnienia polityki leśnej i drzewnej potraktował bezpośrednio na drugim miejscu po górnictwie. A więc: *„Ważkim problemem wykorzystania bogactw przyrody jest sprawa drewna, mocno rzutująca na nasze trudności w tej pięciolatce. Od 1956 r. rozpoczęliśmy ograniczanie wyrębu drewna, ażeby kontynuując to ograniczenie, mimo rosnącego budownictwa, potrzeb kopalnictwa (gdzie drewno częściowo zastępuje się stalą), mimo rosnącej produkcji mebli, papieru itd. sprowadzić w następnej pięciolatce poziom wyrębu do granic pożądanych z punktu widzenia gospodarki leśnej. Zrealizowanie tego bezspornie słusznego zamiaru wymaga poważnych wysiłków i nakładów inwestycyjnych na produkcję zastępczą i na lepsze wykorzystanie zmniejszonej masy drewna.“*

O popularności w naszym społeczeństwie zagadnień leśnych i drzewnych, być może niekiedy pojmowanych zbyt jednostronnie i pod kątem li tylko wyrębów oraz

zalesień, świadczy fakt, że organy informujące opinię społeczną, Polskie Radio i Telewizja oraz prasa codzienna — poświęcały sporo miejsca przemówieniom poselskim w Sejmie na tematy polityki i gospodarki leśnej.

Realna, publiczna ocena polityki leśnej i drzewnej przez posłów w Sejmie miała niewątpliwie wpływ na uspokojenie opinii społecznej co do stanu obecnego i przyszłości naszych lasów. W pracy pt. „Rola Komisji Sejmu PRL” S. Gebert („Państwo i Prawo”, nr 8—9/1962 r.) kilkakrotnie wymienia Sejmową Komisję Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego podkreślając jej osiągnięcia w sensie kształtowania nowych oryginalnych form i stylu pracy w Sejmie.

Kończąc to krótkie sprawozdanie pragnę wyrazić podziękowanie tym wszystkim kolegom leśnikom i drzewiarzom oraz papiernikom, którzy w trakcie Sejmu II kadencji nadsyłając do Komisji wnioski, uwagi i postulaty wspierali skutecznie najszczęśliwszą w Sejmie 3-osobową grupę zawodową posłów leśników.

LITERATURA

1. Sprawozdania stenograficzne z kolejnych posiedzeń Sejmu II kadencji: 6, 8, 20, 33, 37, 41, 45, 46 i 51.
2. Sprawozdanie Prezydium Sejmowej Komisji Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z prac w okresie II kadencji.
3. Macichowski J. — Rok pracy Sejmowej Komisji LiPD”. „Sylwan”, nr 4/1958.
4. „Las Polski” — roczniki 1957—1961.
5. Protokoły z posiedzeń Sejmowej Komisji LiPD w okresie 1957—1961. Tomy I—III (nr 23—25).
6. Sprawozdanie stenograficzne z 2 posiedzenia Sejmu III kadencji (18. V. 1961 r.).
7. VIII Plenum KC PZPR „Nowe Drogi”, nr 10/1956.
8. Gebert S. — Rola Komisji Sejmu PRL. „Państwo i Prawo”, z. 8—9/1962.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 6 lutego 1963 r.